

زمینه سازی بستر اجتماعی اجرای طرح تعادل بخشی از طریق آموزش نظام مند به مخاطبان خاص

محمد دانش (مدیر روابط عمومی شرکت آب منطقه ای خراسان رضوی)

چکیده:

ظرف چند دهه اخیر اضافه برداشت ها و عدم رعایت قوانین مربوطه، وضعیت منابع آبی استان خصوصا منابع آب زیرزمینی که طی هزاران سال به وجود آمده اند را با بحران جدی مواجه ساخته است. تا آن جا که تعدادی از دشت های آبی استان در وضعیت ممنوعه و ممنوعه بحرانی قرار گرفته اند؛ و این بدان معناست که برداشت از این سفره ها بیش از میزان ورودی به آن هاست. این سفره ها به عنوان ذخایری گران بها و بی بدیل، که ادامه حیات و توسعه کشاورزی و صنعت ما بدان وابسته است؛ با آهنگی شتابان به سوی اتمام و تخریب کامل پیش می روند. این روند، تهدیدی جدی برای ما و نسل های آتی محسوب می شود. متأسفانه در حال حاضر علی رغم پیشرفت های قابل توجه تکنولوژی، کشاورزی در استان ما از طریق الگوهای غیراصولی باعث هدر رفتن آب شده و منابع آب زیرزمینی را بیش از پیش با بحران مواجه می سازد. در چنین شرایطی اقداماتی چندجانبه در زمینه اصلاح الگوی مصرف آب در بخش های مختلف و بازگرداندن وضعیت منابع آب به حالت تعادل اولیه، عامل اساسی امکان حفظ حیات و توسعه سکونت گاه ها در استان و کشور خواهد بود. با تصویب و به اجرا در آمدن طرح تعادل بخشی بیلان منابع آب زیرزمینی توسط وزارت نیرو، مجموعه ای از اقدامات مدیریت و سازه ای به منظور کنترل برداشت ها از منابع آب زیرزمینی و برقراری تعادل در بیلان منابع آب به اجرا در آمد. تحقق این اقدامات شدیداً در گرو آگاهی بخشی و افزایش سطح دانش و رفتار اجتماعی بهره برداران منابع آب می باشد. بر این اساس مخاطبان مختلف در خصوص بهره برداری از منابع آب دسته بندی شده و برای هر یک برنامه ریزی لازم صورت گرفت. در بازه زمانی کنونی بر اساس مطالعات انجام شده در خصوص آگاهی و حساسیت مردم نسبت به مسائل حوزه آب، و همچنین تجربه کشورهای پیشگام، قشر دانش آموز به عنوان بهترین و موثرترین مخاطب خاص در فاز اول آموزش و اطلاع رسانی شناخته شد. پس از آن انتخاب گروه سنی محصلین نیز حائز اهمیت می باشد که رده سنی ۱۳ تا ۱۶ سال به عنوان مناسب ترین گروه از نظر اطلاعات عمومی و درک اولیه از مفاهیم منابع آب، مشغله های تحصیلی و آمادگی ورود به جامعه شناخته شدند. طرح فرهنگی - دانش آموزی نجات آب کشاورزی با تکیه بر ۵ بخش آموزشی، ارزیابی، مسابقه ها، ارتباطی و ناجی آب تعریف شد و در کلیه مدارس مقطع متوسطه استان خراسان رضوی طی ۶ سال پیاپی به اجرا در آمد. ایجاد زمینه فرهنگی مناسب برای اجرای اقدامات مدیریتی تعادل بخشی منابع آب از طریق افزایش سطح آگاهی، حساسیت و حس مسئولیت دانش آموزان و خانواده های ایشان از جمله دستاوردهای این طرح بوده است.

واژه های کلیدی: تعادل بخشی، منابع آب زیرزمینی، مخاطبان عام و خاص، دانش آموزان، نجات آب

مقدمه:

بر اساس آخرین مطالعات تا کنون ۵ میلیارد سال از عمر زمین می گذرد و شواهد نشان می دهد که آب از همان ابتدای تشکیل کره زمین نقش مهمی در تحول و قابل سکونت کردن آن به عنوان تنها سیاره قابل زیست داشته است. با تشکیل اقیانوس ها و دریاها و تشکیل بخار از روی آن ها و ایجاد ابر و بارندگی و به طور کلی گردش آب در طبیعت و جاری شده آب در رودخانه ها و بازگشت مجدد آن به طرق مختلف به اقیانوس ها، ابتدا زندگی اولیه با گیاهان و جانداران پست آغاز شد و سپس گیاهان و حیوانات عالی به وجود آمدند.

همزمان با پیشرفت تمدن ها استفاده از آب نیز شکل تازه ای به خود گرفت به طوری که در بسیاری از زمینه ها، از کشاورزی گرفته تا صنعت و از همه مهم تر تولید انرژی از آب استفاده می شود و امروزه دسترسی به آب کافی و با کیفیت مناسب در زمان و مکان مناسب مد نظر می باشد و هر گونه کمبود آب را مانعی در جهت توسعه پایدار می داند به همین دلیل هر ساله سرمایه های زیادی برای توسعه منابع آب و طرح های مرتبط با آن مثل سدسازی و احداث شبکه های آبیاری و زهکشی، آبخیزداری، مهار سیل و تغذیه آب های زیرزمینی انجام می دهند.

امروزه کمبود آب یک چالش فرامنطقه ای است و نه تنها در ایران بلکه در بسیاری از کشورهای جهان به عنوان یک دغدغه اساسی در برنامه ریزی کلان دولت ها مورد توجه قرار می گیرد. بر اساس مطالعات انجام شده توسط موسسه بین المللی مدیریت آب، در سال ۱۹۵۰ تنها ۱۲ کشور با جمعیتی بالغ بر ۲۰ میلیون نفر با کمبود آب مواجه بودند که این تعداد در سال ۱۹۹۰ به ۲۶ کشور و جمعیتی معادل ۳۰۰ میلیون نفر رسیده است. پیش بینی می شود در صورت ادامه روند رشد کنونی مصرف آب در سال ۲۰۵۰ تعداد ۶۵ کشور در دنیا با جمعیتی بالغ بر ۷ میلیارد نفر با مسئله تامین آب شیرین و سالم مواجه باشند. که این مسئله برای کشور ما که در منطقه کم بارش واقع شده و اقلیم خشک و نیمه خشک دارد حائز اهمیت است. بنابراین ما باید ضمن افزایش راندمان و بهره وری استفاده از آب، به سمت حفظ منابع آبی، پرهیز از آلوده کردن این نعمات با ارزش خداوندی و بازچرخانی آب پیش برویم.

میانگین بارندگی در سطح خشکی های کره زمین حدود ۸۶۰ میلی متر تخمین زده می شود و میزان بارش در ایران حدود ۲۵۰ و در استان خراسان رضوی ۲۲۳ میلی متر می باشد که حدود یک چهارم میانگین جهانی است، از طرفی زمان ریزش نزولات جوی و محل ریزش آن ها نیز با نیاز بخش کشاورزی، که مصرف کننده اصلی آب در کشور می باشد، مطابقت ندارد. بنابراین باید پذیرفت که خشکی در کشور ما یک واقعیت اقلیمی است.

از مجموع کل آب های جهان ۹۷٫۴ درصد آن را آب شور دریاها و اقیانوس ها تشکیل می دهند که به دلیل شوری در عمل قابل استفاده نیستند. به این ترتیب از مجموع منابع آبی جهان، ذخایر آب شیرین تنها ۲/۶ درصد کل حجم ذخایر آبهای سطح زمین را شامل می شود که بخش اعظم آن به صورت یخ در قطب های کره زمین و یخچال های طبیعی (۱/۹۸ درصد) و آب های زیر زمینی (۰/۵۹ درصد) وجود دارند که در دسترس نیستند. به این ترتیب از مجموع آب های کره زمین تنها ۰/۱۴ درصد آب قابل استفاده بوده و در واقع حیات آدمی وابسته به همین مقدار اندک آب است.

ظرف چند دهه اخیر اضافه برداشت ها و عدم رعایت قوانین مربوطه، وضعیت منابع آبی استان خصوصا منابع آب زیرزمینی که طی هزاران سال به وجود آمده اند را با بحران جدی مواجه ساخته است. تا آن جا که تعدادی از دشت های آبی استان در وضعیت ممنوعه و ممنوعه بحرانی قرار گرفته اند؛ و این بدان معناست که برداشت از این سفره ها بیش از میزان ورودی به آن هاست. این سفره ها به عنوان ذخایری گران بها و بی بدیل، که ادامه حیات و توسعه کشاورزی و صنعت ما بدان وابسته است؛ با آهنگی شتابان به سوی اتمام و تخریب کامل پیش می روند. این روند، تهدیدی جدی برای ما و نسل های آتی محسوب می شود.

متأسفانه در حال حاضر علی رغم پیشرفت های قابل توجه تکنولوژی، کشاورزی در استان ما از طریق الگوهای غیراصولی باعث هدر رفتن آب شده و منابع آب زیرزمینی را بیش از پیش با بحران مواجه می سازد.

در چنین شرایطی اقداماتی چندجانبه در زمینه اصلاح الگوی مصرف آب در بخش های مختلف و بازگرداندن وضعیت منابع آب به حالت تعادل اولیه، عامل اساسی امکان حفظ حیات و توسعه سکونت گاه ها در استان و کشور خواهد بود.

شرح مسئله:

وضعیت منابع آب:

دشت های استان خراسان در میان ارتفاعات یا در دامنه آن ها پراکنده شده اند. در این دشت ها رسوبات آبرفتی قابل توجهی تجمع یافته که بدون ماده متصل کننده هستند. در نتیجه از فضای خالی بین دانه ای بالایی برخوردار هستند که می توانند به وسیله آب پر شده و مخزن آب زیرزمینی را بوجود آورند. تغذیه اصلی این دشت ها از حد فاصل بین رسوبات آبرفتی و سازند های سخت یا کوه صورت می گیرد.

تا قبل از دهه ۱۳۳۰ ه.ش. از آب چشمه ها و قنوت برای آبیاری زمینهای کشاورزی استفاده می شد؛ ولی بعدها که حفر چاه های عمیق در استان متداول شد، آب آبخانه دشت ها به وسیله آنها استخراج شد و به مصرف کشاورزی رسید. در اثر اضافه برداشت های مستمر به وسیله چاه های عمیق در دشت های استان خراسان رضوی، مخازن آب زیرزمینی دشت های استان یکی پس از دیگری با کسری مواجه شده اند و در نتیجه استان در بحران فرو رفته است.

علائم بحران آب از اوایل دهه ۱۳۵۰ ه.ش. در بعضی از دشت های استان مانند دشت مشهد، تایباد و کاشمر از طریق افت آب زیرزمینی مشاهده شد. به علت عدم مهار افت سطح آب زیرزمینی تا اواخر دهه ۱۳۶۰ ه.ش. به تدریج بحران آب تمامی استان را فرا گرفت و این امر همچنان ادامه یافت. گرچه دلیل اصلی بحران خشکسالی و کمبود نزولات جوی قلمداد شده اما دلیل اصلی بحران آب در استان خراسان، اضافه برداشت ها و نه فقط خشکسالی است. (بررسی بحران آب در استان خراسان - سعداله ولایتی)

در اثر اضافه برداشت های مستمر توسط چاه های عمیق، مخازن آب زیرزمینی استان، یک پس از دیگری با کسری آب مواجه شده و در نتیجه استان خراسان در بحران آب فرو رفته است. بحران آب در استان خراسان رضوی، مربوط به چند سال اخیر نمی شود، بلکه ریشه در ۴۱ سال پیش دارد. درست در اوایل دهه ۱۳۵۰، یکی از بزرگترین منابع آب زیرزمینی این استان، یعنی آبخانه دشت مشهد، در اثر اضافه برداشت با افت تدریجی سطح آب زیرزمینی مواجه شد و از طرف امور آب، وزارت نیرو حفر چاه عمیق برای مصارف کشاورزی ممنوعه اعلام شد. ولی از آنجایی که اطلاع و اعتقاد کافی مبنی بر محدود بودن حجم آب زیرزمینی، نه برای صاحبان چاه و نه برای مسئولین وجود نداشت، مسئله جدی گرفته نشد و در نتیجه کشاورزان، نه تنها برای حفظ مخزن آب زیرزمینی خود علاقه مندی نشان ندادند، بلکه تصور می کردند اعلام ممنوعیت نوعی اقدام ساختگی از سوی کارشناسان و مسئولین بوده و آن ها قصد دارند مانعی برای حفر چاه و توسعه بهره برداری ایجاد شود. در نتیجه، به طور غیرقانونی اقدام به حفر چاه های بیشتر در دشت مشهد نمودند. در سایر دشت های استان نیز همین شیوه تفکر حکم فرما شد و به تدریج آن ها نیز به سرنوشت دشت مشهد دچار شدند، به طوری که تا اوایل دهه ۱۳۷۰، تقریباً تمامی دشت های مهم استان با افت سطح آب زیرزمینی و کسری مخزن مواجه شده اند.

تصمیم ها و اقدامات:

با تصویب و به اجرا در آمدن طرح تعادل بخشی بیلان منابع آب زیرزمینی توسط وزارت نیرو، مجموعه ای از اقدامات مدیریت و سازه ای به منظور کنترل برداشت ها از منابع آب زیرزمینی و برقراری تعادل در بیلان منابع آب به اجرا در آمد.

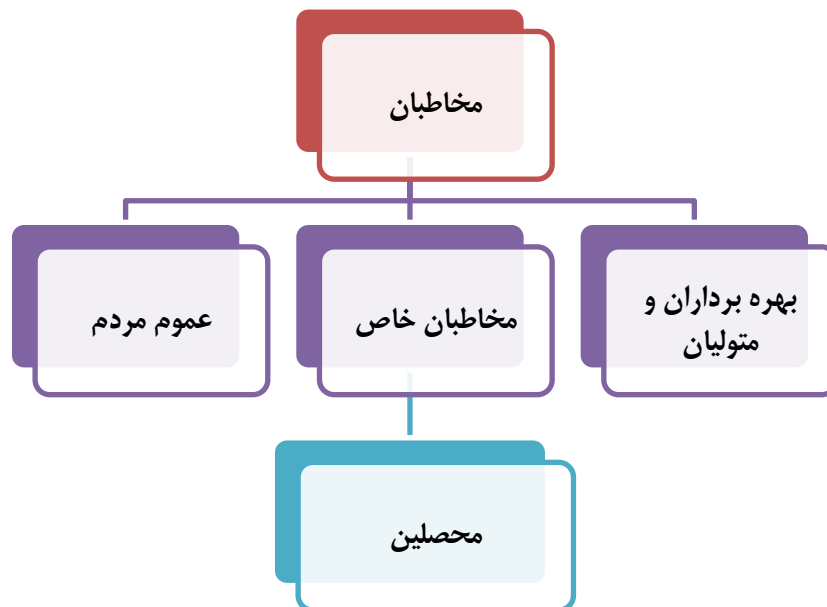
با توجه به اصل "فرد دیدگاهی را می پذیرد که برای او سودمند باشد" کسب موفقیت در اجرای طرح تعادل بخشی در گرو سه عامل ذیل می باشد:

۱- ایجاد بینشی درست در رابطه با ماهیت منابع آب و چالش های پیش رو

۲- ایجاد حساسیت فردی و احساس مسئولیت اجتماعی در قبال مسائل آب

۳- معرفی راهکارهایی برای برون رفت از بحران

تحقق سه عامل فوق شدیدا در گرو آگاهی بخشی و افزایش سطح دانش و رفتار اجتماعی بهره برداران منابع آب می باشد. بر این اساس مخاطبان مختلف در خصوص بهره برداری از منابع آب دسته بندی شده و برای هر یک برنامه ریزی لازم صورت گرفته است.

شکل ۱- نمودار دسته بندی مخاطبان آموزش و اطلاع رسانی تعادل بخشی منابع آب

مخاطبان خاص در شکل ۱ می تواند علاوه بر محصلین، سایر اقشار خاص جامعه همچون اعضای سازمان های مردم نهاد، زنان خانه دار، روحانیون و ... را شامل شود.

در بازه زمانی کنونی بر اساس مطالعات انجام شده در خصوص آگاهی و حساسیت مردم نسبت به مسائل حوزه آب، و همچنین تجربه کشورهای پیشگام، قشر دانش آموز به عنوان بهترین و موثرترین مخاطب خاص در فاز اول آموزش و اطلاع رسانی شناخته شد.

پس از آن انتخاب گروه سنی محصلین نیز حائز اهمیت می باشد که رده سنی ۱۳ تا ۱۶ سال به عنوان مناسب ترین گروه از نظر اطلاعات عمومی و درک اولیه از مفاهیم منابع آب، مشغله های تحصیلی و آمادگی ورود به جامعه شناخته شدند.

در گام بعدی برنامه ریزی آموزشی مخاطب خاص منتخب مورد توجه قرار گرفت. با توجه به اینکه برنامه ریزی آموزش مخاطبان ذیل پروژه تعادل بخشی در حال انجام می باشد لذا کمیته اطلاع رسانی شرکت آب منطقه ای خراسان رضوی در پاییز ۱۳۸۸ عنوان کلیات طرح آموزشی را تدوین و جمع بندی نمود. بر اساس مصوبات جلسات کمیته اطلاع رسانی شرکت آب منطقه ای خراسان رضوی، طرح آموزشی مذکور "طرح فرهنگی - دانش آموزی نجات آب کشاورزی" نامیده شد.

انتخاب گروه مخاطب با مطالعه دقیق و بررسی زوایای موجود از دیدگاه روانشناسی، تربیتی، آموزشی و ... انجام پذیرفته است. دانش آموز مقطع راهنمایی (متوسطه اول) با توجه به برخورداری از تفکر انتزاعی قادر به درک واقعیت های غیر عینی می باشد، توضیح بحران پیش رو، او را نسبت به این اتفاق ناگوار در آینده حساس نموده و او را به دنبال راه چاره سوق می دهد به طوری که از نظر روحی و روانی آماده دریافت راهکارهای نجات از بحران می شود. تکامل روحیه چراجویی این گروه و تمایل به کشف دلیل هر واقعه یکی دیگر از دلایل انتخاب این مقطع به عنوان مخاطب طرح فرهنگی - دانش آموزی نجات آب کشاورزی می باشد. دانش آموزان مقطع ابتدایی به دلیل عدم درک واقعیات غیر عینی بحران آب پیش رو، بستر ایده آلی برای اجرای این طرح نمی باشد. و دانش آموزان مقطع دبیرستان (متوسطه دوم) علی رغم شرایط سنی مناسب، به علت درگیر بودن با مساله کنکور ورودی دانشگاه، فراغت برای پرداختن به این طرح ندارند. از این رو مقطع راهنمایی به عنوان مناسب ترین بستر برای اجرای طرح انتخاب گردید.

طرح داناب در کلیه مدارس راهنمایی شهری و روستایی استان اجرا می گردد. به علت طیف وسیع مخاطب از مدل آشنایی برای انتقال آموزش ها استفاده می شود. به این ترتیب که ابتدا کارشناسان مسئول ادارات آموزش و پرورش استان در یک کارگاه آموزشی آموزه های لازم را دریافت می نمایند. هر یک از نمایندگان ادارات مناطق، مفاهیم و آموزش های مدنظر را به معلمان رابط حوزه خود منتقل می نمایند. و مهم ترین و موثرترین زنجیره آموزش، کارگاه های آموزشی معلمان رابط و دانش آموزان می باشد که معلمان گرامی آموزش های لازم را به دانش آموزان که گروه هدف طرح می باشند، منتقل می کنند.

کلیات طرح فرهنگی دانش آموزی نجات آب کشاورزی در پنج برنامه منسجم ذیل قرار می گیرد:

الف) برنامه آموزشی:

به منظور انتقال محتوای آموزشی به دانش آموزان، اقلام کمک آموزشی و کارگاه های آموزشی در نظر گرفته شده است. اقلام کمک آموزشی طرح عبارتند از:

۱- پوستر آموزشی- خبری ویژه نصب در مدارس: پوستر آموزشی شامل اصلی ترین پیامدهای استفاده غیراصولی از منابع آب و همچنین فراخوان مسابقه ها می باشد.

۲- بروشور آموزشی مربیان: حاوی ضرورت اجرای طرح و همچنین چارچوب اجرایی آن ویژه مربیان محترم در مدارس می باشد.

۳- لوح فشرده آموزشی مربیان: مربیان محترم می توانند کلیه اطلاعات مورد نیاز خود را از لوح فشرده برداشت نمایند.

۴- کتابچه و کارت شناسایی ناجی آب

کارگاه های آموزشی جهت آموزش مستقیم مخاطبان برای مربیان مدارس و دانش آموزان تعریف شده است. کارگاه ویژه مربیان مدارس با همکاری اداره کل آموزش و پرورش و شرکت آب منطقه ای و همچنین کارگاه دانش آموزان نیز توسط مربیان محترم در سطح مدارس ویژه کلیه دانش آموزان در هر مدرسه برگزار شد.

کارگاه آموزشی دانش آموزان دارای ویژگی های ذیل می باشد:

زمان برگزاری: به صورت فوق العاده و یا در حاشیه یکی از کلاس های درسی (علوم، جغرافیا و ...)، با صرف زمان حداقل ۴۰ و حداکثر ۹۰ دقیقه

محتوا: با استفاده از پاورپوینت آموزشی، انیمیشن ها، تصاویر، کتاب ها و سایر فایل های آموزشی ارائه شده در لوح فشرده

نحوه برگزاری: مطابق فایل روش تدریس ارائه شده در لوح فشرده و با تاکید بر روش حل مسئله (به همراه گفتگوی گروهی و طوفان مغزی)

ب) مسابقه ها:

مسابقه ها با هدف تثبیت آموخته های دانش آموزان و همچنین تمرین مشارکت آن ها در نجات منابع آب استان تعریف شده است. مسابقه ها در ۵ رشته داستان و مقاله نویسی، روزنامه دیواری، عکاسی، نقاشی و خوشنویسی در نظر گرفته شده است در عین حال مدارس مجاز به ارسال آثار خلاقانه خود در سایر رشته ها نیز می باشند.

ج) برنامه ناجی آب:

در هر مدرسه ۶ دانش آموز از پایه هفتم و هشتم به تشخیص مربی مدرسه به عنوان "ناجی آب" انتخاب می شوند. برای این دانش آموزان اقلام آموزشی ویژه ای طراحی شده است که لازم است با راهنمایی مربی مدرسه در اختیار ناجیان آب قرار گیرد. ناجیان آب علاوه بر همکاری با مربی در انتقال مفاهیم نجات آب به سایر دانش آموزان، وظایف گروهی ویژه ای نیز بر عهده دارند. بر این اساس لازم است ناجیان آب از میان دانش آموزان فعال و علاقه مند انتخاب شوند.

د) ابزارهای ارتباطی:

با توجه به گستردگی جامعه مخاطب و عدم امکان دسترسی به همه دانش آموزان مقطع متوسطه اول در سطح استان، ابزارهای ذیل زمینه ارتباط دوسویه بین مخاطبان، مجریان و متولیان طرح را ایجاد می نماید:

-بخشنامه های دوره ای از معاونت آموزش متوسطه اداره کل آموزش و پرورش استان: اهم نکات اجرایی طرح از طریق بخشنامه به اطلاع مربیان محترم در مدارس می رسد.

-وب سایت داناب: این وب سایت حاوی آخرین اخبار، مطالب آموزشی و اطلاعیه های مربوط به طرح می باشد.

-مرکز پیامک: به منظور اطلاع رسانی سریع رویدادها و دریافت نظرات و سوالات مجریان محترم، مرکز پیامک طرح با رعایت پاسخگویی در اسرع وقت فعال می باشد.

(ه) سیستم ارزیابی:

با توجه به چارچوب علمی و آموزشی طرح و همچنین به منظور تامین پشتوانه اجرای طرح در سال های متوالی، ابزارهایی به منظور ارزیابی و سنجش طرح تعریف و مورد استفاده قرار گرفته است:

-آزمون های ارزیابی: به منظور ارزیابی علمی و اجرایی طرح، سوابقی با عنوان "پیش آزمون" و پس آزمون طراحی شده است که مدارس خاصی به عنوان مجری آزمون انتخاب شده و از نمونه خاصی از دانش آموزان آزمون اخذ می شود. لازم به ذکر است "پس آزمون" در انتهای طرح دقیقا از همان دانش آموزان اخذ شده به گونه ای که برگه پیش آزمون و پس آزمون هر دانش آموز قابل تطبیق و مقایسه باشد. بر این اساس لازم است مشخصات فردی دانش آموز به طور کامل روی برگه پاسخنامه قید شود. در هنگام برگزاری پیش آزمون نباید آموزش دانش آموزان در مدرسه آغاز شده باشد.

- فرم ارزیابی مدارس: پیش از آغاز دوره امتحانات پایان سال تحصیلی، در برخی مدارس مجری طرح، فرم هایی به منظور ارزیابی عملکرد اجرایی طرح در اختیار مربیان مدارس قرار می گیرد که لازم است توسط ایشان مطالعه و تکمیل شود.

- بازدید از مدارس: به صورت دوره ای در طول اجرای طرح بازدیدهایی از برخی مدارس در سطح استان صورت می گیرد.

نتایج و دستاوردها:

طرح فرهنگی- دانش آموزی نجات آب کشاورزی از سال تحصیلی ۸۹- ۸۸ تا ۹۴-۹۳ به طور پیاپی به اجرا در آمده و هر ساله دانش آموزان با مشارکت در این طرح ضمن فراگیری آموزه های مربوطه و دریافت شناختی صحیح از مسائل منابع آب استان خود؛ اقدام به همکاری در برگزاری مسابقه ها نموده و طرح های علمی- فرهنگی و هنری خلاقانه خویش را به دبیرخانه طرح ارسال می نمایند.

به طور متوسط هر سال حدود ۵۰۰۰ اثر دانش آموزی با محوریت نجات آب در سطح استان خلق می شود که پس از ارزیابی، مورد تقدیر قرار می گیرند. آثار دریافتی از دانش آموزان به بهترین شکل ممکن میزان افزایش آگاهی و شناخت او از مسائل آب و به بیان دیگر اثربخشی طرح را به تصویر می کشد. علاوه بر این برخی دیگر از دستاوردهای مهم این طرح فرهنگی عبارتند از:

۱- افزایش سطح آگاهی دانش آموزان در خصوص مفاهیم و مسائل آب کشور و استان از طریق نظام آموزش رسمی (آموزش و پرورش) و توسط معلمان مدارس که اولاً دارای شناخت لازم از استعدادها و ظرفیت های دانش آموزان تحت تعلیم خود بوده و به مناسب ترین شکل ممکن مفاهیم را به ایشان منتقل می نمایند. نتایج تحلیل آزمون های آماری طرح هر ساله بیانگر افزایش ۱۵ تا ۲۰ درصدی سطح آگاهی دانش آموزان می باشد.

۲- توسعه سطح آموزش ها به سایر اقشار جامعه از طریق آموزش دانش آموزان نیز محقق می شود. هر دانش آموزان نماینده یک خانواده بوده و بخش اعظم مطالب و آموزه های دانش آموز در مدرسه خصوصا اگر به صورت فوق برنامه باشد به سطح خانواده منتقل شده و مورد بررسی قرار می گیرد. از این روی به طور غیرمستقیم تمام خانواده های ساکن در استان با کلیات طرح نجات آب آشنا می شوند.

۳- با توجه به اینکه تعدادی از دانش آموزان پس از پایان تحصیلات متوسطه وارد بازار کار می شوند و به ویژه در جوامع روستایی این موضوع بیشتر به چشم می خورد، لذا آموخته های آنان می تواند زمینه بسیار خوبی برای تصمیم گیری صحیح در موارد مواجهه با مسائل آب فراهم آورد.

۴- اجرای طرح فرهنگی - دانش آموزی نجات آب کشاورزی کمک شایان توجهی به پرکردن خلا موجود در کتب درسی آموزش و پرورش در خصوص مسائل منابع طبیعی به ویژه آب می نماید. در اغلب کتب درسی فعلی حتی در کتاب جغرافیای استان نیز آن طور که باید دانش آموزان با چالش های مدیریت آب در محل زندگی خود که برای حیات آن ها بسیار ضروری و تاثیرگذار آشنا نمی شوند و ابزارهای کمک آموزشی متنوع طرح نجات آب می تواند بدون به همراه داشتن اجبار درسی، خلا آموزشی موجود را ترمیم نماید.

۵- دانش آموزانی که در مدارس روستایی و یا حتی شهری درس می خوانند غالباً در خانواده ای حضور دارند که به طور با واسطه یا بی واسطه با یک کشاورز و بهره بردار آب ارتباط خویشاوندی دارد. دانش آموزان در طرح نجات آب کشاورزی به عنوان بازوهای اجرایی طرح تعادل بخشی در سطح استان می توانند تخلف های آبی در خانواده خود را شناسایی کرده، تذکر داده و یا گزارش نمایند.

اجرای طرح فرهنگی - دانش آموزی نجات آب کشاورزی در سال های ابتدایی که ناشناخته بود و با موضوعی بسیار حساس وارد جامعه شده بود با سایش هایی روبرو شد که طی سال های بعد از آن به ویژه در سایه تصویب طرح احیا و تعادل بخشی آب های زیرزمینی، زمینه مساعدتری برای استمرار و تقویت پیدا نمود. یکی از مهم ترین عوامل در تسهیل اجرای این طرح، شفاف شدن تدریجی راهکارهای عملیاتی تعادل بخشی منابع آب توسط وزارت نیرو و جهاد کشاورزی می باشد.